

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Curzydło

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2013 r. w Słupsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku U. B.

z udziałem Z. T., K. M., S. B., H. Ż., M. R., M. T.

o dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek zażalenia uczestniczek K. M. i H. Ż.,

od postanowienia Sądu Rejonowego w Słupsku, IX Wydział Cywilny, z dnia 12 kwietnia 2013 r., sygn. akt IX Ns 124/06
postanawia:

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w pkt 1 w ten sposób, że zwolnić w części uczestniczkę postępowania K. M. od kosztów sądowych w niniejszej sprawie głównej, tj. w połowie,***
- 2. oddalić zażalenie w pozostałym zakresie.***

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Słupsku oddalił wnioski uczestniczek postępowania K. M. i H. Ż. o zwolnienie ich od kosztów sądowych w całości w sprawie głównej. W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, że mieszkająca z siostrą uczestniczka K. M. ma możliwość zaspokojenia swoich podstawowych potrzeb, w tym też poczynienia niewielkich choćby oszczędności na poczet toczącego się od 7 lat postępowania sądowego. Sąd Rejonowy dostrzegł też, że ta uczestniczka nie ujawniła swego udziału w majątku spadkowym ani faktu, że wynajmuje nieruchomość wchodzącą w skład spadku po rodzicach. Odnośnie uczestniczki H. Ż. Sąd I instancji uznał, że nie należy ona do osób ubogich, dysponuje wraz z mężem stosunkowo wysokimi dochodami, sama w przeszłości wspierała niepracującego syna, również i ona nie wyjawiała wszystkich wartościowych składników swego majątku.

Zażalenie od powyższego rozstrzygnięcia wywiodły obie uczestniczki postępowania, zaskarżając je w całości i podnosząc zarzuty naruszenia przepisów art. 102 ust. 1 i 2 uksc, art. 109 ust. 1 uksc, pominięcie istotnych ustaleń Sądu, przyznanego uczestniczkom zwolnienia od kosztów sądowych w innych sprawach, pominięcie wniosków dowodowych, jak i sprzeczność ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. W uzasadnieniu uczestniczki zaprzeczyły, by były w stanie ponieść koszty sądowe w sprawie głównej. W szczególności K. M. wyjaśniała, jakie są jej realne dochody, jak i jakie comiesięczne wydatki – błędnie ustalone przez Sąd Rejonowy. Podniosła, że nie jest w tej sytuacji w stanie czynić oszczędności na poczet kosztów sądowych. Obie uczestniczki zaprzeczyły stanowisku Sądu I instancji o nierzetelności złożonego oświadczenia o ich sytuacji materialnej. W konsekwencji żalące się uczestniczki wniosły o zmianę zaskarżonego postanowienia i przyznanie im zwolnienia od kosztów sądowych w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie w części i to w zakresie dotyczącym wyłącznie wniosku uczestniczki postępowania K. M..

Zważyć należy, że przesłanki uzasadniające zwolnienie od kosztów sądowych normuje przepis art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), zwanej dalej „uksc”. W przepisie tym ustawodawca wskazał, iż zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Z kolei przepis art. 101 ust. 1 uksc stanowi, że Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w części, jeżeli strona jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów.

Z wyżej przytoczonych przepisów da się wyprowadzić wniosek, że rzeczą strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych jest wiarygodne i rzetelne, a przez to przekonujące wykazanie, iż kosztów owych nie jest ona w stanie ponieść bez uszczerbku w koniecznym utrzymaniu siebie i rodziny. Złożone przez ubiegającego się o zwolnienie od kosztów sądowych oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania stanowi podstawę do decyzji jurysdykcyjnej sędziego (por. w tym zakresie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7.01.2010r. w sprawie II PZ 31/2009, LexPolonica nr 3870309). Ocena wiarygodności złożonego oświadczenia należy do Sądu.

Oceniając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych Sąd ma obowiązek brać za podstawę faktyczną swego w tym przedmiocie rozstrzygnięcia informacje we wniosku tym przez powoda podane, tym bardziej, że powód składa je na sformalizowanym wniosku. Sąd nie ma natomiast podstaw do przyjmowania, że powód nie wyczerpał swego oświadczenia w zakresie ponoszonych wydatków, czy też prowadzenia postępowania mającego na celu poszukiwanie innego majątku wnioskujących o zwolnienie od kosztów sądowych i to w sytuacji, gdy, jak w niniejszej sprawie, wbrew tezom zażalenia, nie powziął wątpliwości co do stanu majątkowego osób domagających się zwolnienia od kosztów sądowych, albowiem stan ten wynikał z okoliczności sprawy (art. 109 uksc).

Zdaniem Sądu II instancji Sąd Rejonowy słusznie zauważył, że oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania złożone przez uczestniczki postępowania nie było wyczerpujące. Konkluzja ta jest o tyle istotna, gdy się zważy, że obie uczestniczki są reprezentowane przez fachowego pełnomocnika. Polemizująca de facto z tą konstatacją argumentacja zażaleniowa uczestniczek postępowania nie może się ostać. W szczególności wskazać należy, że sama nawet okoliczność, iż nie jest wiadomym skład masy spadkowej czy wartość nakładów innych uczestników postępowania na daną nieruchomość nie oznacza jeszcze braku możliwości wykazania posiadanych udziałów w nieruchomości, tym bardziej, gdy nie jest on przedmiotem sporu. Co się zaś tyczy uczestniczki K. M., to fakt, iż to Ł. M., jak wynika z załączonej do zażalenia umowy najmu domu jednorodzinnego na czas określony (k. 990) figuruje jako strona tej umowy, nie oznacza, że uczestniczka utraciła prawa do tej nieruchomości, tym bardziej, gdy jej syn występuje w tej umowie jako „uprawniony do dokonywania czynności zwykłego zarządu”.

W ocenie Sądu II instancji brak jednakowoż powyżej wskazywanych informacji w składanych przez uczestniczki postępowania oświadczeniach nie przesądza sama w sobie o niezasadności ich wniosków, tym bardziej, gdy się zważy, że w samym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powołano się wszakże na wielkość udziałów w majątku spadkowym (k. 932-933).

Wbrew natomiast pogładowi żalącej się uczestniczki K. M. Sąd I instancji nie dokonywał analizy sytuacji materialnej jej syna prowadzącego Kancelarię Adwokacką w G.. Sąd I instancji nie dysponował ku temu odpowiednim materiałem dowodowym. To dopiero pełnomocnik uczestniczki załączył do zażalenia deklarację podatkową dotyczącą swego stanu majątkowego, jednak okoliczność ta pozostaje bez znaczenia w niniejszej sprawie, albowiem przedmiotem oceny Sądu I instancji nie była sytuacja materialna syna uczestniczki, a jej samej właśnie. Istotnym jest, że Sąd Rejonowy jedynie wskazał na fakt, że uczestniczka ma dwóch dorosłych synów, z których jeden jest adwokatem i na tej podstawie dostrzegł brak przeszkód do tego, by uczestniczka nie mogła skorzystać z ewentualnej pomocy synów, skoro, jak

twierdzi, jej sytuacja materialna jest zła. Żadne inne wnioski na tej podstawie faktycznej nie zostały poczynione przez Sąd I instancji.

Analizując na etapie postępowania zażaleniowego sytuację materialną uczestniczki postępowania K. M. Sąd Okręgowy dostrzegł nieścisłość, jakiej dopuścił się Sąd Rejonowy przy ustalaniu dochodów tej uczestniczki. Zgodzić należało się z zażaleniową argumentacją, że dochód tej uczestniczki został wykazany na poziomie 920,65 zł i że zawiera już w sobie kwotę 203,50 zł z tytułu dodatku pielęgnacyjnego. Okoliczność ta dała podstawę Sądowi II instancji do podzielenia w części zażaleniowej argumentacji tej uczestniczki postępowania. Wskazać należy, że wszakże w załączonym do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania wskazała ona, że prowadzi z siostrą wspólne gospodarstwo domowe, to jednakowoż równocześnie, posiłkując się także oświadczeniem M. T., podkreśliła, że partycypuje wyłącznie w zakresie połowy wydatków, tj. kosztów utrzymania nieruchomości, w której aktualnie uczestniczka K. M. przebywa, nie zaś dochodów. Uzasadnionym jest w tej sytuacji wnioskowanie zażaleniowe, że ta uczestniczka postępowania nie ma możliwości korzystania z części, wyższych wszakże od tych, jakimi ona sama dysponuje, dochodów siostry M. J.-T..

Wyłącznie przeto ponowne przyjrzenie się dochodom uczestniczki K. M. zaważyło na decyzji Sądu II instancji o konieczności zmiany zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim dotyczyło ono oddalenia w całości wniosku K. M.. W ocenie Sądu Okręgowego ta uczestniczka postępowania, notabene zwalniana, co wielokrotnie podkreślano w zażaleniu, od kosztów innych postępowań sądowych, ma możliwość czynienia choćby minimalnych oszczędności na poczet kosztów sądowych niniejszego postępowania. To minimum uprawnia do wniosku, że uczestniczka jest w stanie już tylko w połowie pokryć koszty sądowe swego udziału w tymże postępowaniu głównym.

Powyższe legło u podstaw zmiany zaskarżonego postanowienia w pkt 1 poprzez zwolnienie uczestniczki postępowania K. M. od kosztów sądowych w części, tj. w połowie, o czym orzeczono, jak w pkt 1, na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc.

Co do sytuacji uczestniczki H. Ź. to dostrzec należy, że w istocie zażalenie nie podnosi żadnych kluczowych argumentów mogących podważyć konstatację Sądu Rejonowego, poza wyrażeniem wyłącznie sprzeciwu wobec decyzji procesowej tego Sądu. W szczególności zażalenie poprzestaje na stwierdzeniu, że sytuacja tej uczestniczki uległa pogorszeniu, że fakt udzielania przez nią pomocy dorosłemu synowi jest już odległy czasowo, zaś działalność gospodarcza męża tej uczestniczki od kilku lat przynosi same straty. W ocenie Sądu Okręgowego aktualna sytuacja materialna H. Ź. nie została w zażaleniu zakwestionowana. Nie zdołano bowiem podważyć wskazanego przez nią samą w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania faktu, iż jej dochody połączone z dochodami męża, z którym prowadzi wspólne gospodarstwo domowe oscylują wokół kwoty 2144,83 zł, zaś ujawnione wydatki obejmują koszty leczenia w kwocie 300 zł miesięcznie. Jak wskazano wyżej Sąd nie ma obowiązku poszukiwania innych wydatków wnioskującego o zwolnienie od kosztów sądowych, albowiem to osoba domagająca się takiego zwolnienia winna we własnym zakresie przedstawiać rzetelnie swą sytuację osobistą, rodzinną i materialną. Dostrzec też należało, że Sąd Rejonowy w ogóle nie odnosił się do dochodów męża uczestniczki H. Ź. z działalności gospodarczej (czy też strat z tego tytułu), jako że na okoliczność tę w ogóle nie powoływała się sama uczestniczka. W złożonym oświadczeniu nie wskazywała na dochody (straty) męża z tytułu działalności gospodarczej, a jedynie operowała informacjami o swej własnej rencie rolniczej oraz emeryturze męża. Z tych przyczyn Sąd II instancji nie znalazł podstaw do zwolnienia, choćby częściowego, tej uczestniczki postępowania od kosztów sądowych.

Niezależnie od powyższego zważyć należało, odnosząc się jeszcze do zażaleniowej retoryki, że wbrew twierdzeniom zażalenia złożone do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych dokumenty urzędowe, przywoływane przez ich pełnomocnika uczestniczek, dotyczą stanu zdrowia uczestniczek oraz wysokości uzyskiwanych przez nie dochodów. Same w sobie nie zaświadcniają jednak, jak to zostało określone w zażaleniu, o braku oszczędności oraz zużywaniu rent na podstawowe potrzeby i bieżące utrzymanie.

Sąd II instancji podziela równocześnie pogląd Sądu Rejonowego o tym, że wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania podlega każdorazowej odrębnej ocenie, niezależnie od decyzji procesowych podejmowanych w tym

przedmiocie w innych postępowaniach sądowych. Innymi słowy, okoliczność zwolnienia uczestniczek postępowania od obowiązku ponoszenia tych kosztów w innych sprawach sądowych toczących się z ich udziałem, nie przesądza o tym, że takie zwolnienie należy jest tym uczestniczkom w każdym kolejnym postępowaniu sądowych. Sąd bada bowiem aktualną sytuację życiową i materialną wnioskującego o zwolnienie od kosztów sądowych i podejmuje niezależną, odrębną oraz odpowiadającą aktualnym okolicznościom sprawy decyzję w przedmiocie tego wniosku.

Na uwadze mieć też należało, że koszty niniejszego postępowania nie obciążają wyłącznie jedną z uczestniczek postępowania w całości. Nadto każdy z uczestników postępowania ma możliwość ponownego ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych w sytuacji zmiany okoliczności.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy mocą art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc oddalił zażalenie uczestniczek postępowania w pozostałym zakresie.